

APOLITIŠKA KARTA: KODĖL JAUNIEMS LIETUVOS ŽMONĖMS NEĮDOMI POLITIKA

Aušrinė Diržinskaitė

Lietuva iš visų EBPO šalių išsiskiria ypač dideliu jaunų žmonių nesidomėjimu politika. Šiame tyrime ieškoma, kas lemia šį išskirtinumą ir kokie veiksniai geriausiai leidžia paaiškinti, kodėl net 92 proc. Lietuvos jaunimo politika neįdomi. Nagrinėjamos trys veiksnių grupės: socioekonominiai ir sociodemografiniai, psichologiniai ir socializaciniai veiksniai bei jų reikšmė jaunų žmonių nesidomėjimui politika. Individo lygmeniu atlikta logistinės regresijos analizė parodė, kad tikimybė jaunam žmogui Lietuvoje domėtis politika didėja, jei jis dažniau kalba apie politiką su artimais žmonėmis, dažniau naudoja žiniasklaidos priemones naujienoms sužinoti, labiau pasitiki Seimu ir yra labiau išsilavinęs, o ypatingą reikšmę įgyja referentinis kintamasis – rinkimai. Atskirai patikrinus, kiek gerai šie veiksniai leidžia paaiškinti Lietuvos išskirtinumą iš kitų EBPO šalių, agreguotu lygmeniu statistiškai reikšmingi pasirodė šalies ekonomika, bendras jaunų žmonių pasitikėjimas valdžia, vidutinis jaunų žmonių žiniasklaidos naudojimas bei diskusijos apie politiką artimoje aplinkoje. Vis dėlto agreguotas modelis rodo, kad beveik penktadalio Lietuvos jaunimo nesidomėjimo politika šie veiksniai nepaaiškina.

Aušrinė Diržinskaitė – Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto (VU TSPMI) bakalauro programos absolventė, VšĮ „Europos namai“ projektų koordinatore (el. paštas: ausrine.dirzinskaite@gmail.com). Straipsnis parengtas pagal VU TSPMI 2018 m. apgintą bakalauro darbą.

© Aušrinė Diržinskaitė, 2018

Straipsnis įteiktas redakcijai 2018 m. balandžio 22 d.

Straipsnis pasirašytas spaudai 2018 m. spalio 15 d.

Ivadas

Pastaraisiais dešimtmečiais Šiaurės Amerikoje ir Europoje vis mažiau dalyvaujama politiniame gyvenime. Mažėja ne tik partinė tapatybė ir narystė politinėse partijose, bet ir rinkimuose balsuojančių piliečių dalis. Kaip rodo tyrimai, tokius pokyčius gali lemti kartų skirtumai – šiandieninė jaunoji karta, gimusi tada, kai liberali demokratija ilgą laiką buvo laikoma vienintele legitimia valdymo forma, kur kas kritiškiau vertina sistemą ir demokratinį valdymą¹. Jauni žmonės šiandien pasižymi postmaterialistinėmis vertybėmis, tad jiems daug svarbiau saviraiška, o rinkimai ir politika atsiduria antrame plane². Didėjant politinei apatijai, Europos ir Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) jauni žmonės šiandien gerokai mažiau linkę įsitraukti į politinę veiklą ir balsuoti rinkimuose, palyginti su jų tėvų karta³. Atskirai nagrinėjant Rytų Europos šalis matyti, kad pilietinis įsitraukimas čia dar mažesnis nei Vakarų Europos šalyse, o jaunimas pokomunistinėje erdvėje pasižymi dideliu cinizmu bei atsirbojimu nuo įprastų politinio dalyvavimo formų⁴. Pastebimas ir pokomunistinėse šalyse vykstantis reikšmingas kartų pokytis bei palaipsnis persiorientavimas prie rinkos ir kartu didėjantis jaunų žmonių individualizmas, turintis įtakos ir mažėjančiam politiniam dalyvavimui⁵.

Lietuva šiame kontekste išsiskiria kaip ypatingas atvejis. Jauni žmonės čia pasižymi rekordiškai mažu dalyvavimu rinkimuose (18–35 m. žmonių aktyvumas 2012 m. Seimo rinkimuose buvo vos 18 proc., 2016 m. Seimo rinkimų pirmame ture pakilo iki 37,8 proc.,

¹ Foa R. S., Mounk Y., „The Democratic Disconnect“, *Journal of Democracy* 27 (3), 2016, p. 5–10.

² Norris P., *Democratic Phoenix – Reinventing Political Activism*, Cambridge University Press, 2002, p. 1–26.

³ Foa, Mounk, p. 10.

⁴ Spanning R., Wallace C., Haerper C., „Civic Participation among Young People in Europe“, Helve H., Wallace C., *Youth, Citizenship and Empowerment*, Basingstoke, Sydney, Singapore: Ashgate Gower, 2000, p. 32–46.

⁵ Kovacheva S., „Will Youth rejuvenate the Patterns of Political Participation?“, *Revisiting Youth Political Participation. Challenges for Research and Democratic Practice in Europe*, sud. Forbrig J., Council of Europe, 2005, p. 16.

tačiau antrame ture vėl smuko iki 24 proc.), o kitų amžiaus grupių aktyvumas per rinkimus siekia apie 50–60 proc.⁶ Šie skaičiai gerokai didesni, palyginti su atitinkamais kitų šalių. Pavyzdžiui, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) šalyse šis santykis vidutiniškai atitinka 8:10⁷. EBPO duomenimis, iš šios organizacijos narių ir šalių kandidačių Lietuvoje yra ir daugiausia jaunų žmonių (15–29 m.), teigiančių, kad visiškai nesidomi politika. Tokių jaunų žmonių, kaip paaiškėjo iš EBPO tyrimo, Lietuvoje yra net 60 proc. (dvigubai daugiau nei bendrai tarp visų amžiaus grupių – 30 proc.), o sudėjęs nesidominčius ir visiškai nesidominčius politika jaunus žmones, Lietuvoje tokių rekordiškai daug – net 92 proc.⁸

Tyrimai rodo, kad jaunimas Lietuvoje savo politiniu elgesiu iš tiesų skiriasi nuo kitų amžiaus grupių žmonių. Pastebėta, kad tikimybę balsuoti rinkimuose Lietuvoje bendrai didina vyresnis amžius, didesnis išsilavinimas, stipresnis politinio veiksmingumo suvokimas ir artumo kuriai nors partijai jausmas, ryšiai su konkrečią politinę partiją remiančiais asmenimis⁹. Būtent jauni žmonės Lietuvoje turi mažiausią partinę tapatybę iš visų amžiaus grupių, o šeimos socializacijos poveikis nėra didelis, palyginti su mokykla ir kitais socializacijos veikėjais¹⁰. Jaunimo išskirtinumą rodo ir tai, kad reikšmingiausia politinė skirtis, geriausiai paaiškinanti balsavimą Lietuvoje apskritai, – požiūris į sovietmetį – jaunų žmonių grupėje pasirodo neveikianti, t. y. jauni žmonės nelinkę vertinti sovietmečio nei teigiamai, nei neigiamai¹¹. Panašiai kaip Vakarų Europoje, jauni žmonės

⁶ Vyriausioji rinkimų komisija, oficiali svetainė, <<http://www.vrk.lt/>>, 2016 12 19.

⁷ OECD, *Society at a Glance: OECD Social Indicators*, OECD Publishing, Paris, <<http://dx.doi.org/10.1787/9789264261488-en>>, 2016 12 19, p. 131.

⁸ Ten pat.

⁹ Žiliukaitė R., „Balsavimas rinkimuose ir rinkėjų socialinių tinklų charakteristikos“, *Politologija* 1 (73), 2014, p. 119.

¹⁰ Ramonaitė A., „Partinė tapatybė Lietuvoje – šeimos socializacijos, politinių skirčių ar įpročio padarinys?“, *Politologija* 1 (73), 2014, p. 22.

¹¹ Ramonaitė A., „Kas ilgisi sovietmečio? Ekonominio statuso, socialinės aplinkos ir vertybinių nuostatų įtaka sovietinei – antisovietinei skirčiai Lietuvoje“, *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 2 (33), 2013, p. 267.

dažniau pirmenybę teikia postmaterialistinėms vertybėms¹², o jaunų žmonių pilietinis ir politinis aktyvumas labiau remiasi sekulariomis racionaliomis vertybėmis – individo savarankiškumu ir autonomiškumu¹³. To padarinys yra tai, kad dauguma Lietuvos moksleivių nurodo neketinantys dalyvauti ir tradicinėse politinėse veiklose¹⁴.

Nepaisant esamų domėjimosi politika skirtumų tarp jaunų žmonių ir kitų amžiaus grupių šalyje, iki šiol nėra aišku, kodėl būtent Lietuvos jaunimas taip visiškai nesidomi politika. Skirtumai tarp šiandieninių jaunų žmonių ir vyresnių kartų domėjimosi politika bei galimos šių skirtumų pasekmės demokratijai ateityje skatina aiškintis, kokios pagrindinės jaunimo nesidomėjimo politika priežastys. Lietuvoje šiuo atveju jaunų žmonių nesidomėjimas politika yra gerokai didesnis nei kitose išsivysčiusiose šalyse, tad tokia šalies išskirtis gali padėti ne tik geriau suprasti jaunimo politinio pasyvumo fenomeną, bet ir numatyti tolesnes demokratijos perspektyvas šalyje. Būtent todėl, pasitelkiant statistinę analizę, šiame tyrime ir siekiama atsakyti į klausimą, kas lemia, kad tokia didelė jaunų žmonių dalis Lietuvoje nesidomi politika?

1. Kas lemia jaunų žmonių domėjimąsi politika?

Aiškinant jaunų žmonių požiūrį ir politinę elgseną teigiama, kad jie nebūtinai yra vieninga grupė ir jų politinę elgseną gali lemti skirtingi veiksniai¹⁵. Tai atliepia ir teorijų, aiškinančių, kas lemia jaunų žmonių domėjimąsi politika, gausa. Tos teorijos iki šiol daugiausia taisytos tiriant Vakarų Europos šalių jaunimą. Remiantis šiais tyrimais,

¹² Savicka A., „Postmaterialiųjų vertybių raida netikrumo sąlygomis. Lietuvos atvejis“, *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 2 (37), 2015, p. 112.

¹³ Žiliukaitė R., „Lietuvos jaunimo socialinės politinės vertybės: savanaudiškumas ir pilietinės veiklos“, *Politologija* 2 (50), 2008, p. 11.

¹⁴ Rugevičius M. et al., „Politiškai aktyvūs ar pasyvūs: paauglių merginų ir vaikų politinio įsitraukimo skirtumai“, *Tiltai* 3, 2011, p. 208.

¹⁵ Sander Th. H., Putnam R. D., „Still Bowling Alone? The Post-9/11 Split“, *Journal of Democracy* 21 (1), 2010, p. 13–14.

galima išskirti tris pagrindines veiksmų grupes – socioekonominiai ir sociodemografiniai, psichologiniai ir socializaciniai, kurie turėtų padėti geriausiai paaiškinti tokį didelį ir Lietuvos jaunų žmonių nesidomėjimą politika.

1.1. Socioekonominiai ir sociodemografiniai veiksniai

Pirmoji grupė teorijų, aiškinančių priežastis, lemiančias žmonių domėjimąsi politika ir dalyvavimą rinkimuose, nurodo socioekonominės ir sociodemografinės sąlygas. Tyrimais JAV nustatyta, kad didesnes **pajamas** gaunantys asmenys yra labiau linkę dalyvauti politiniuose veiksmuose¹⁶, o jaunuoliai iš aukštesnio socioekonominio statuso šeimų daug labiau linkę dalyvauti politiniame gyvenime¹⁷. Tai gali būti susiję su didesniais turimais ištekliais ir geresnėmis galimybėmis skirti laiko dėmėtis politika¹⁸. Empiriniai tyrimai taip pat rodo, kad itin didelę reikšmę turi ne tik gaunamos pajamos, bet ir **subjektyvus savo gerovės suvokimas**, t. y. tai, kaip asmuo suvokia savo ekonominę padėtį. Konkrečiai aptikta, jog nepasitenkinimas savo padėtimi, ypač dirbančių asmenų, skatina keisti esamą situaciją ir didina aktyvumą rinkimuose¹⁹. Todėl galima tikėtis, kad prastesnis subjektyvios gerovės vertinimas skatins ir didesnę domėjimąsi politika.

Tačiau norint dėmėtis politika ir joje dalyvauti, reikia ne tik pinigų, bet ir nematerialių – žinių, gebėjimų ir su tuo susijusių – išteklių, kurie priklauso nuo asmens **išsilavinimo**. Būtent geriau išsilavinusieji labiau pasitiki savo žiniomis ir gebėjimais ir yra linkę dėmėtis

¹⁶ Norris P., *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, p. 172–176.

¹⁷ Verba et al., *Voice and Equality. Civic Voluntarism in American Politics*, London: Harvard University Press, 1995, p. 188–220.

¹⁸ Henn M., Foard N., „Social Differentiation in Young People’s Political Participation: The Impact of Social and Educational Factors on Youth Political Engagement in Britain“, *Journal of Youth Studies* 17 (3), 2014, p. 369.

¹⁹ Lorenzi J., „Subjective Well-Being and Political Participation: A Comparison of Unemployed and Employed Youth“, *J Happiness Stud* 16, 2015, p. 390–397.

politika bei joje dalyvauti, pasižymi didesniu politiniu išprusimu²⁰. Taigi, didesnis jauno žmogaus išsilavinimas turėtų lemti didesnius nematerialius išteklius ir todėl aukštesnę domėjimosi politika lygį.

Taip pat išskiriami kiti du sociodemografiniai veiksniai – **priklausymas tautinei mažumai** ir **lytis**. Duomenys apie tai, ar lytis lemia didesnę politinį jaunų žmonių aktyvumą, yra prieštaringi²¹. Tyrimai taip pat rodo, kad priklausymas tautinių mažumų grupėms gali tiek didinti, tiek mažinti domėjimąsi politika²². Todėl individo lygmeniu priklausymas tautinėms mažumoms ir lytis gali turėti poveikio ir turėtų būti naudojami bent kaip kontroliniai kintamieji.

Remiantis šiomis teorijomis, išskiriami du kontroliniai kintamieji – lytis ir priklausymas tautinei mažumai – bei keliamos trys hipotezės:

H1. Lietuvoje jauni žmonės, kurie gauna mažesnes pajamas, bus mažiau linkę domėtis politika.

H2. Lietuvoje jauni žmonės, kurie yra labiau patenkinti savo ekonomine padėtimi, mažiau domėsisi politika.

H3. Lietuvoje jauni žmonės, kurie yra labiau išsilavinę, bus linkę labiau domėtis politika.

1.2. Psichologiniai veiksniai

Kita žmonių domėjimąsi ir bendrą dalyvavimą politikoje aiškinančių veiksmų grupė – psichologiniai veiksniai. Nagrinėjant psichologinių veiksmų poveikį jaunų žmonių politiniam veikimui, teoriniuose ir empiriniuose tyrimuose išskiriamas politinis veiksmingumas

²⁰ Mažulytė L., „Politinis išprusimas ir jį lemiantys veiksniai: Lietuvos atvejis“, *Politologija* 1 (61), 2011, p. 99–132.

²¹ Fisher D. R., „Youth Political Participation: Bridging Activism and Electoral Politics“, *Annual Review of Sociology* 38, 2012, p. 123–125.

²² Pavyzdžiui, žr. Fisher; Frisco M. L. et al., „Participation in Voluntary Youth-Serving Associations and Early Adult Voting Behavior“, *Social Science Quarterly* 85 (3), 2004, p. 660–676.

(angl. *political efficacy*), apibrėžiamas kaip individo supratimas, kad jis gali turėti poveikio politinei sistemai (**vidinis politinis veiksmingumas**), arba manymas, jog valdžia gali pakeisti esamą situaciją ir pasitikėjimas ja (**išorinis politinis veiksmingumas**)²³. Jauni žmonės neturi pakankamai žinių ir įgūdžių, o politinė sritis yra nauja ir neišbandyta, todėl tikėtina, kad jie neturės galimybių įgauti vidinio politinio veiksmingumo (t. y. manymo, jog gali turėti poveikio politinei sistemai). Todėl tam, kad pasiryžtų dalyvauti politikoje ir ja domėtis, turi įgyti bendro pasitikėjimo savimi. Nagrinėjant išorinį politinį veiksmingumą aptikta, kad nepasitikėjimas ir nepasitenkinimas politikais bei jų veikla skatina jaunimo ir politikos susvetimėjimą. Manymas, jog politinės sistemos veikėjai yra blogi ir nepatikimi, reikia mažą išorinį politinį veiksmingumą, o tai mažina dalyvavimą politikoje ir domėjimąsi ja²⁴. Tai patvirtina ir dėl didėjančios globalizacijos mažėjantis jaunų žmonių tikėjimas, kad valdžia gali išspręsti problemas, o savo problemas geriausiai išspręsti gali jie patys²⁵.

H4. Lietuvoje jauni žmonės, kurie pasižymi mažesniu pasitikėjimu savimi, bus mažiau linkę domėtis politika.

H5. Lietuvoje jauni žmonės, kurie pasižymi didesniu pasitikėjimu valdžia, bus labiau linkę domėtis politika.

1.3. Socializaciniai veiksniai

Trečioji grupė teorijų, siūlančių paaiškinti, kas lemia domėjimąsi politika, – socializacinės teorijos. Šios teorijos nagrinėja kontekstą ir

²³ Lane R. E., *Political Life: Why People get involved in Politics*, Glencoe, IL: Free Press, 1959, p. 149.

²⁴ Russell A. et al., *Voter Engagement and Young People*, The Electoral Commission, 2002, p. 16–19.

²⁵ Dermody J., Hanmer-Lloyd S., „Segmenting Youth Voting Behaviour Through Trusting–distrusting Relationships: A Conceptual Approach“, *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing* 9 (3), 2004, p. 204–205.

teigia, kad tai, kokioje aplinkoje individas gyvena, lemia ir jo politinį elgesį. Tyrimai rodo, jog **diskusijos artimoje aplinkoje** (šeimoje ar su draugais) skatina politinį aktyvumą ir ilgalaikį domėjimąsi politika²⁶, t. y. jei jauno žmogaus artimoje aplinkoje yra žmonių, su kuriais jis dažnai diskutuoja apie politiką, tai lemia ir didesnę jo bendrą domėjimąsi politika.

Taip pat aptikta, kad dalyvavimas užklausinėje veikloje, pavyzdžiui, skautų, religinėse organizacijose, turi teigiamą poveikį politiniam aktyvumui. **Narystė organizacijose ir savanorystė** didina pasitikėjimą ir socialinį kapitalą, o šie skatina dalyvauti rinkimuose ir domėtis politika²⁷. Be to, dalyvavimas savanoriškoje veikloje skatina domėtis viešomis problemomis ir kalbėti apie jas, formuoja įgūdžius ir žinias, reikalingus dalyvaujant politinėje veikloje²⁸. Kita vertus, matyti tendencija, kad, mažėjant jaunimo dalyvavimui tradicinėmis formomis – balsavimui rinkimuose, narystei politinėse partijose, – dalyvavimas persikelia į nekonvencines priemones, tokias kaip politinis vartojimas, aplinkosauga, protesto veiksmai ir pan.²⁹ Vis daugiau jaunų žmonių dalyvauja savanoriškoje veikloje, nes jiems toks dalyvavimas yra tiesiog „patogesnis“ ir artimesnis nei politinių aktualijų sekimas³⁰. Todėl šiuo atveju galimas dvejetainis ryšys: tie jauni žmonės, kurie dalyvauja savanoriškoje veikloje ir priklausys organizacijoms, turėtų būti linkę labiau domėtis politika. Kita vertus,

²⁶ Verba S. et al., „Family Ties: Understanding the Intergenerational Transmission of Participation“, Zuckerman A. S. (sud.), *The Social Logic of Politics*, Philadelphia: Temple University Press, 2005, p. 95–111.

²⁷ Putnam R. D., *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, New York: Simon and Schuster, 2000, p. 116–134.

²⁸ Hanks M., „Youth, Voluntary Associations and Political Socialization“, *Social Forces* 60 (1), 1981, p. 211–223.

²⁹ Bennett W. L., Wells C., Rank A., „Young Citizens and Civic Learning: Two Paradigms of Citizenship in the Digital Age“, ataskaita, University of Washington, 2008, p. 1–35.

³⁰ Sheerin C. A., „Political Efficacy and Youth Non-Voting: A Qualitative Investigation into the Attitudes and Experiences of Young Voters and Non-Voters in New Zealand“, magistro baigiamasis darbas, University of Canterbury, 2007, p. 86.

galimas ir priešingas domėjimosi politika bei savanorystės ryšys, kai ši yra tapusi domėjimosi politika pakaitalu.

Galiausiai empiriniai tyrimai rodo didelę medijų įtaką – informacija iš televizijos ir laikraščių turi bene didžiausią poveikį ir domėjimuisi politika³¹, o jei šeima prenumeruoja laikraščius, padidėja ir socializacinis šeimos poveikis domėjimuisi politika³². Nors spauda laikoma turinčia stipriausią poveikį domėjimuisi politika, pastaruoju metu siūloma atkreipti dėmesį ir į elektroninių medijų poveikį³³, nes jaunimas daugiausia politinės informacijos gauna būtent iš jų³⁴. Taigi, tai **kaip dažnai jauni žmonės skaito ne tik spausdintą žiniasklaidą, bet ir internetinę žiniasklaidą**, gali lemti ir bendrą jų domėjimąsi politika.

H6. Lietuvoje jauni žmonės, kurie daugiau diskutuoja apie politiką artimoje aplinkoje, bus labiau linkę domėtis politika.

H7 a. Lietuvoje jauni žmonės, kurie savanoriauja, bus labiau linkę domėtis politika.

H7 b. Lietuvoje jauni žmonės, kurie savanoriauja, bus mažiau linkę domėtis politika.

H8. Lietuvoje jauni žmonės, kurie naudoja žiniasklaidos priemones informacijai gauti, bus labiau linkę domėtis politika.

Remiantis šiomis socioekonominių ir sociodemografinių, psichologinių ir socializacinių veiksnių teorijų grupėmis suformuluotos hipotezės, numatančios šių veiksnių poveikį jaunų žmonių nesidomėjimui politika Lietuvoje. Taip pat išskiriami du kontroliniai

³¹ Print M., „Citizenship Education and Youth Participation in Democracy“, *British Journal of Educational Studies* 55 (3), 2007, p. 334.

³² Verba et al., 2005, p. 95–111.

³³ McLeod J. M., „Media and Civic Socialization of Youth“, *Journal of Adolescent Health* 27, 2000, p. 45–51.

³⁴ Pfaff N., „Adolescent Ways of Political Learning: Results from Eastern Germany“, Forbrig J. (sud.), *Revisiting Youth Political Participation. Challenges for Research and Democratic Practice in Europe*, Council of Europe, 2005, p. 75.

kintamieji – lytis ir priklausymas tautinei mažumai, kurių galimą poveikį domėjimuisi politikai būtina įvertinti atliekant individo lygmens analizę.

2. Metodologija

Siekiant išsiaiškinti, kodėl tiek daug jaunų Lietuvos žmonių nesidomi politika, pasitelkiama statistinė individo lygmens duomenų analizė. Tiriamas priklausomojo kintamojo, t. y. domėjimosi politika, priklausymas nuo nepriklausomųjų kintamųjų – socioekonominių ir sociodemografinių, psichologinių ir socializacinių veiksnių. Tiriama jauni Lietuvos žmonės ir žiūrima, kurie veiksniai geriausiai leidžia paaiškinti, kas lemia, kad jaunas žmogus, gyvenantis Lietuvoje, domisi politika.

Individo lygmens analizei pasitelkiamas regresinės analizės modelis, kuris leidžia patikrinti hipotezes ir daryti išvadas apie priežastinius ryšius (t. y. nepriklausomųjų kintamųjų poveikį priklausomajam kintamajam). Kiekvieno kintamojo reikšmės matuojamos rangine skale, daugiareikšmiu nominaliu kintamuoju arba dichotominiu pseudokintamuoju (turi požymį arba jo neturi), todėl individo lygmens analizei atlikti pasitelkiamas logistinės regresijos modelis. Šis statistinės analizės metodas leidžia daryti išvadas apie nepriklausomųjų kintamųjų poveikį tikimybei, kad individas priklausys vienai arba kitai priklausomojo kintamojo grupei, t. y. kad individas domėsisi politika. Modelio ir kintamųjų poveikis vertinami pagal regresijos koeficientą, kuris parodo, ar, didėjant nepriklausomojo kintamojo reikšmei, didėja (jei koeficientas > 0), ar mažėja (koeficientas < 0) tikimybė, jog priklausomasis kintamasis įgis reikšmę 1 (domėsisi politika). Siekiant nustatyti kiekvieno nepriklausomojo kintamojo įtaką, bus skaičiuojama eksponentė β , dar vadinama galimybių santykiu (angl. *odds ratio*), parodanti, kiek keičiasi priklausomojo kintamojo galimybė įgauti reikšmę 1 (šiuo atveju – kad asmuo domėsisi

politika), padidėjus nepriklausomajam kintamajam vienu vienetu. Jei eksponentė įgyja mažesnę negu 1 reikšmę, vadinasi, didėjant nepriklausomajam kintamajam, galimybės, jog individas domėsis politika, mažės, o jei eksponentė didesnė negu 1 – galimybės didės. Jei ji lygi 1 – keičiantis nepriklausomojo kintamojo reikšmėms, priklausomasis kintamasis nesikeičia³⁵. Kintamųjų reikšmingumui ir modelio tinkamumui įvertinti naudojami: χ^2 (chi kvadrato) statistika, parodanti, kiek modelis gerai prognozuoja, palyginti su baziniu modeliu; klasifikacinė lentelė, skirta nustatyti, kiek modelis gerai prognozuoja priklausomojo kintamojo reikšmes; *Nagelkerke*'ės r^2 determinacijos koeficientas, leidžiantis spręsti apie bendrą modelio tinkamumą (koeficientas įgyja reikšmę nuo 0 iki 1 ir kuo arčiau 1, tuo tinkamesnis, tačiau tam, kad modelis būtų tinkamas iš esmės, koeficientas neturėtų būti mažesnis kaip 0,2)³⁶.

Analizei naudojami apklausų po rinkimų, atliktų UAB „Baltijos tyrimai“ Vilniaus universiteto ir Tarptautinių santykių instituto užsakymu 2012 ir 2016 m., duomenys. Buvo apklausti 18–29 m. asmenys: 2012 m. apklausoje N = 329, o 2016 m. apklausoje N = 263. Dėl mažo besidominčių politika jaunų žmonių skaičiaus (ir didelio nepriklausomų kintamųjų skaičiaus) ir palyginti panašių klausimų abu duomenų rinkiniai sujungiami, siekiant gauti patikimesnes ir statistiškai reikšmingas išvadas, tad iš viso iš 592 jaunų žmonių, kurie sudaro bendrą abiejų apklausų imtį, 89 domisi, o 503 nesidomi politika.

Siekiant patikrinti, ar gauti individo lygmens duomenys leidžia paaiškinti Lietuvos išskirtį iš kitų EBPO šalių, antroje analizės dalyje papildomai planuojama atlikti lyginamąją šalių analizę. Tam bus pasitelkiami agreguoti duomenys – matuojamas bendras konkretaus veiksnio pasireiškimo lygis šalyje. Tam pasitelkiami Europos socia-

³⁵ Pollock Ph. H. III, *The Essentials of Political Analysis. Fifth Edition*, Thousand Oaks, California: SAGE Publications, 2016, p. 215–231.

³⁶ Ten pat.

linio tyrimo (*European Social Survey*) 6 (2012 m.) ir 7 (2014 m.) bangos, Europos vertybių tyrimo (*European Value Survey*) 2008 m., Pasaulio vertybių tyrimo (*World Values Survey*) 6 bangos (2010–2014 m.) bei Pasaulio banko duomenys. Šiame etape tikrinama, kaip nagrinėti veiksniai individo lygmeniu yra susiję su priklausomuoju kintamuoju agreguotu lygmeniu, ir stebima, kur atsiduria Lietuva 34 EBPO šalių narių (Kanada, nors ji ir yra EBPO šalis, į šią analizę neįtraukiama dėl trūkstamų pakankamai naujų duomenų priklausomajam kintamajam matuoti) kontekste. Ieškoma koreliacijų tarp priklausomojo kintamojo – nesidomėjimo politika – ir nepriklausomųjų kintamųjų, o apibendrinimai daromi pasitelkiant *Pearsono* koreliacijos koeficiento R reikšmes (koeficientas įgyja reikšmes nuo 0 iki 1, kur 1 – tobulas ryšys, o 0 – ryšio nėra) ir jo statistinis reikšmingumas (p turėtų būti $< 0,05$), kuris leidžia teigti, kad aptiktas ryšys nėra atsitiktinis. Taip sprendžiama, ar individo lygmeniu reikšmingi veiksniai tinka paaiškinti Lietuvos išskirtinumą.

3. Kodėl Lietuvos jaunimas nesidomi politika?

Siekiant rasti atsakymą į klausimą, kodėl jauni Lietuvos žmonės nesidomi politika, pirmiausia tikrinama, kaip kiekvienas iš išskirtų veiksnių veikia individo lygmeniu. Visų pirma, tikrinant kiekvieno veiksnio poveikį atskirai, sudaromos vienanarės logistinės regresijos kiekvienam kintamajam, kurie paskui sujungiami į bendrą logistinės regresijos modelį.

Socioekonominiai veiksniai – pajamos ir subjektyvus gerovės vertinimas – nepasižymi statistiškai reikšmingais regresijos koeficientais (p reikšmė 0,89 ir 0,87). Tą patį galima pasakyti ir apie chi kvadrato reikšmę ($p = 0,98$). Todėl tikimybė domėtis politika keičiantis pajamoms beveik nesikeičia. Tai rodo ir eksponentė β , kuri beveik lygi 1 – kintant nepriklausomajam kintamajam, priklausomasis iš esmės lieka toks pats.

O štai išsilavinimas ir diskusijos įgyja statistiškai reikšmingus regresijos koeficientus bei reikšmingą chi kvadrato reikšmę. Todėl šie kintamieji leidžia prognozuoti, kaip kinta tikimybė domėtis politika besikeičiant išsilavinimui. Išsilavinimo eksponentė β , kuri įgyja didesnę nei 1 reikšmę, rodo, kad, didėjant išsilavinimui per vieną rangą, galimybė, jog asmuo domėsisi politika, padidėja 1,11 karto arba, kitaip tariant, didžiausią išsilavinimą įgiję jaunuoliai, palyginti su viena pakopa žemiau už juos esančiais, bus vidutiniškai 11 proc. labiau linkę domėtis politika³⁷. Diskusijų artimoje aplinkoje atveju eksponentė β įgyja reikšmę, mažesnę negu 1, o tai reiškia, kad, didėjant nepriklausomajam kintamajam, galimybė domėtis politika mažėja. Pavyzdžiui, apie politiką nediskutuojančių jaunų žmonių galimybė domėtis politika yra mažesnė 0,59 karto, palyginti su tais, kurie tai daro bent retkarčiais. Taigi tai rodo, jog didesnis išsilavinimas ir dažnesnės diskusijos galėtų padidinti jaunimo domėjimąsi politika Lietuvoje.

Nagrinėjant politinį veiksmingumą individo lygmeniu matyti, kad pasitikėjimas savimi, kuris turėtų atstoti vidinį politinį veiksmingumą, neturi statistiškai reikšmingo poveikio, o eksponentės β reikšmė rodo, jog, didėjant jaunų žmonių pasitikėjimui savimi, tikimybė domėtis politika iš esmės nesikeičia ir visų grupių lieka panaši. Kitaip veikia išorinis politinis veiksmingumas, matuojamas pasitikėjimu įstatymų leidžiamąja valdžia. Šiuo atveju matomas regresijos koeficientas bei chi kvadratas, kurie, nors ir įgyja nedidelę reikšmę, yra statistiškai reikšmingi. Eksponentė β rodo, kad, vienetu padidėjus pasitikėjimui Seimu, galimybė, jog asmuo domėsisi politika, padidėja 1,14 karto arba, didėjant pasitikėjimui Seimu, galimybė, jog asmuo domėsisi politika, didėja 14 proc.

³⁷ Procentinė tikimybė gaunama pritaikant tokią formulę: $(\text{Exp}(\beta) - 1) * 100$ (Pollock, 2016).

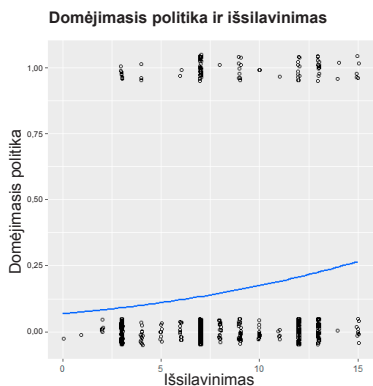
1 lentelė. Priklausomojo ir nepriklausomųjų kintamųjų vienanarių logistinių regresijų reikšmės

Kintamasis	Koeficientas	Exp (β)	P reikšmė	Chi kv.	Chi kv. P reikšmė	
Pajamos	-0,008	0,99	0,89	0,02	0,98	
Subjektyvi gerovė	0,012	1,01	0,87	0,03	0,98	
Išsilavinimas	0,11	1,11	< 0,001	10,47	0,001	**
Pasitikėjimas savimi	-0,05	0,95	0,59	0,30	0,58	
Pasitikėjimas Seimu	0,13	1,14	0,05	3,95	0,047	*
Diskusijos	-0,53	0,59	3,29e-06	23,67	< 0,0001	***
Savanorystė	-1,19	0,30	7,34e-06	18,40	< 00001	***
Žiniasklaida	-0,35	0,70	9,79e-05	15,74	< 0,0001	***

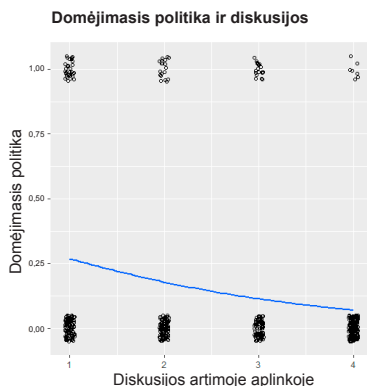
Stat. reikšm. kodai: 0 '***' 0,001 '**' 0,01 '*' 0,05.

Savanorystės ir žiniasklaidos įtaka taip pat yra svarbi: abiejų veiksnių tiek koreliacijos koeficientai, tiek modelių chi kvadratai yra statistiškai reikšmingi. Jei asmuo nesavanoriauja, 0,3 karto mažiau tikėtina, kad jis domėsisi politika, arba nesavanoriavimas 70 proc. sumažina galimybę domėtis politika. O štai retesnis žiniasklaidos naudojimas galimybę, jog asmuo domėsisi politika, sumažina 30 proc., arba, vienetu retėjant žiniasklaidos naudojimo dažniui (pavyzdžiui, jei asmuo niekada neskaito naujienų, palyginti su tais, kurie tai daro retkarčiais), galimybė, kad jis domėsisi politika, bus mažesnė 0,7 karto. Tad savanoriavimas ir dažnesnis žiniasklaidos naudojimas taip pat didina jaunų Lietuvos žmonių domėjimąsi politika.

Atskirai išnagrinėjus kiekvieno veiksnio poveikį tikimybei, kad individas domėsisi politika, toliau visi kintamieji sujungiami į vieną logistinę regresijos modelį, tikrinami santykiniai jų koeficientai ir žiūrima, kiek gerai šie veiksniai kartu leidžia nuspėti, ar jauni žmonės domėsisi politika. Prie bendro modelio, remiantis teoriniu modeliu, pridedami ir kontroliniai kintamieji: lytis (referentinė reikšmė – vyras), tautybė (t. y. ar asmuo priklauso tautinei mažumai ir

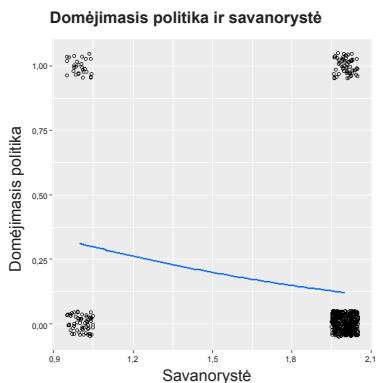

Koeficientas = 0,11, p reikšmė < 0,001**,
Exp(β) = 1,11, chi kv. = 10,47, p = 0,001***

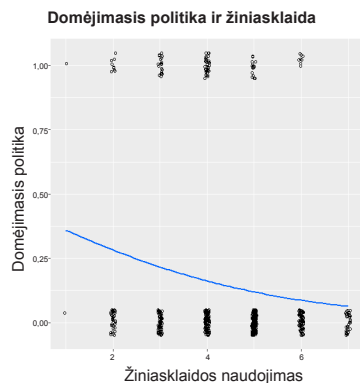

Koeficientas = -0,53, p reikšmė = 3,29e-06***,
Exp(β) = 0,59, chi kv. = 23,67, p < 0,0001***

1 pav. Logistinės regresijos: išsilavinimo ir diskusijų poveikis domėjimuisi

Koeficientas = -1,19, p reikšmė = 7,34e-06***,
Exp(β) = 0,30, chi kv. = 18,40, p < 0,0001***

Koeficientas = -0,35, p reikšmė = 9,79e-05***,
Exp(β) = 0,70, chi kv. = 15,74, p < 0,0001

2 pav. Logistinės regresijos: savanorystė ir žiniasklaida

šio požymio buvimas koduojama – 1) bei tai, kokių metų duomenys naudojami (referentinė reikšmė suteikiama 2016 m. rinkimams). Vis dėlto, prieš sudarant modelį, labai svarbu atkreipti dėmesį į atvejų skaičių – net 378 praleistos reikšmės. Paaiškėja, kad daugiausia praleistų reikšmių (t. y. respondentai neatsakė į klausimą arba nežinojo, kaip į jį atsakyti) turi būtent pajamų kintamasis (323 praleistos reikšmės), kuris ir sumažina imtį. Todėl modelis sudaromas be šio kintamojo, kuris vienanarėje logistinėje regresijoje taip pat nepasizymėjo statistiniu reikšmingumu. Gaunamas logistinės regresijos modelis pateikiamas 2 lentelėje.

2 lentelė. *Logistinės regresijos modelis*

Kintamasis	Koeficientas	Exp (β)	P reikšmė	
<i>Konstanta</i>	0,68	1,98	0,52	
Subjektyvi gerovė	-0,17	0,84	0,16	
Išsilavinimas	0,13	1,14	0,002	**
Pasitikėjimas savimi	0,05	1,05	0,69	
Pasitikėjimas Seimu	0,13	1,14	0,02	*
Diskusijos	-0,49	0,62	0,001	**
Savanorystė	-0,53	0,59	0,11	
Žiniasklaida	-0,35	0,70	0,01	*
Lytis (ref = vyras)	-0,47	0,62	0,11	
Tautybė	0,51	1,67	0,27	
Rinkimai (ref. = 2016)	1,44	4,20	3,45e-05	***

Stat. reikšm. kodai: 0 ‘***’ 0,001 ‘**’ 0,01 ‘*’ 0,05 ‘.’ 0,1 ‘.’ 1
Nagelkerke’ės $R^2 = 0,232$, chi kv. = 66,56, $p < 0,0001$ ***, N = 449.

Šiame modelyje poveikiui jaunimo domėjimuisi politika statistiniu reikšmingumu pasižymi penki veiksniai. Diskusijų artimoje aplinkoje ir žiniasklaidos galimybių santykis siekia atitinkamai 0,62 ir 0,70, t. y. galimybė domėtis politika retėjant diskusijoms ir žiniasklaidos naudojimui mažėja 38 proc. ir 30 proc. Statistiškai reikš-

mingi šiame modelyje yra ir išsilavinimas bei pasitikėjimas Seimu – kontroliuojant kitų veiksmų poveikį, tiek didesnis išsilavinimas, tiek didesnis pasitikėjimas Seimu padidina galimybę, kad asmuo domėsis politika, 1,14 karto (kitais tariant, labiau išsilavinusieji bus 14 proc. labiau linkę domėtis politika). Reikšmingas pasirodo ir kontrolinis rinkimų veiksnys, kurio eksponentė β siekia net 4,20.

Taigi, Lietuvoje individo lygmeniu tam, ar jaunas žmogus domėsis politika, reikšmingi yra dažnesnis žiniasklaidos priemonių naudojimas, dažnesnės diskusijos apie politiką artimoje aplinkoje, didesnis pasitikėjimas Seimu, didesnis išsilavinimas ir dalyvavimas savanoriškoje veikloje, o bene didžiausią reikšmę analizuojant 2012 ir 2016 m. apklausų po rinkimų duomenis kartu pasirodo turintis skirtingų rinkimų efektas – konkrečiai 2016 m. rinkimai turėjo itin reikšmingą teigiamą poveikį jaunimo domėjimuisi politika.

4. Kodėl Lietuva išsiskiria iš kitų EBPO šalių: agreguotų duomenų analizė

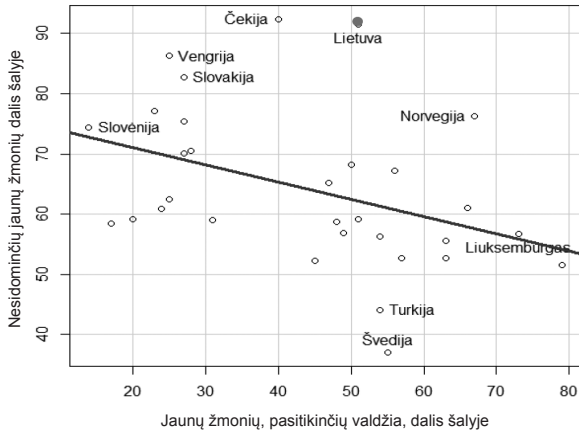
Nors atrasta, kurie veiksniai pasirodo reikšmingi individo lygmeniu ir lemia tokios didelės Lietuvos jaunimo dalies nesidomėjimą politika, lieka neaišku, ar tai leidžia paaiškinti Lietuvos išskirtį iš kitų EBPO šalių. Todėl papildomai tikrinama, ar yra atitinkami ryšiai tarp skirtingų veiksmų ir jaunimo nesidomėjimo politika šalių lygmeniu ir kur šių ryšių atžvilgiu atsiduria Lietuva.

Atlikus statistinę analizę paaiškėjo, kad subjektyvus gerovės vertinimas, išsilavinimas, savanorystė ir vidinis politinis veiksmingumas nepasizymi statistiškai reikšmingomis koreliacijomis. Lietuva, nepaisant vidutiniško gerovės vertinimo ir išsilavinimo lygio, išsiskiria dideliu jaunimo nesidomėjimu politika. Taip pat Lietuva, kaip ir Čekija, palyginti su kitomis šalimis, pasižymi didesniu vidutinišku jaunų žmonių pasitikėjimu savimi, bet kartu ir didesniu nesidomėjimu politika – skirtingai nei siūlytų teorinis modelis.

Kitaip nei individo lygmens analizėje, ryšys tarp nesidominčių politika jaunų žmonių dalies šalyje ir šalies ekonomikos lygio (BVP vienam gyventojui) pasirodo statistiškai reikšmingas ir pasižymi silpna neigiama koreliacija – kylant ekonomikos lygiui, mažėja ir nesidominčių politika jaunų žmonių šalyje. Tiesa, Lietuva ne iki galo atitinka šią tendenciją – nors ir pasižymi vienu mažiausių BVP vienam gyventojui ir, kaip ir Čekija, aukščiausiu nesidomėjimo politika lygiu, modelis prognozuotų, kad nesidominčių politika jaunų žmonių skaičius Lietuvoje pagal BVP vienam gyventojui turėtų būti gerokai mažesnis. Išorinio politinio veiksmingumo (pasitikėjimo valdžia) ir domėjimosi politika ryšys taip pat pasižymi statistiškai reikšminga neigiama koreliacija – didėjant jaunų žmonių, pasitikinčių valdžia, skaičiui, mažėja nesidominčių politika jaunų žmonių skaičius šalyje. Lietuva šiuo atveju taip pat išsiskiria ir ne visai atitinka tendenciją – nors pasitikėjimas nacionaline valdžia yra palyginti vidutiniškas, nesidominčių politika skaičius gerokai didesnis nei siūlytų modelis.

Du socializaciniai veiksniai – politinės diskusijos artimoje aplinkoje ir žiniasklaidos naudojimas – taip pat pasižymi statistiškai reikšmingais ryšiais. Didėjant diskutuojančių apie politiką su draugais jaunų žmonių daliai, mažėja nesidominčių politika skaičius šalyje. Tačiau Lietuva (kaip ir Čekija) vėl nevisiškai atitinka modelį – pagal diskutuojančių su draugais apie politiką jaunų žmonių dalį domėjimasis politika turėtų būti kur kas didesnis. Mažėjant jaunų žmonių vidutiniškam žiniasklaidos priemonių naudojimui sužinoti viešojo gyvenimo naujienoms (kuo nepriklausomo kintamojo reikšmė didesnė, tuo rečiau naudojamos žiniasklaidos priemonės), didėja ir nesidominčių politika jaunų žmonių dalis šalyje. Lietuva aiškiai išsiskiria – pasižymi palyginti dažnesniu vidutinišku jaunų žmonių žiniasklaidos naudojimo rodikliu, tačiau itin dideliu nesidomėjimu politika. Be to, šiame koreliacijos grafike Lietuva, skirtingai nei ankstesniuose grafikuose, nutolsta nuo Čekijos, Vengrijos ir Slovakijos, kurios pasižymi kur kas retesniu žiniasklaidos naudojimu.

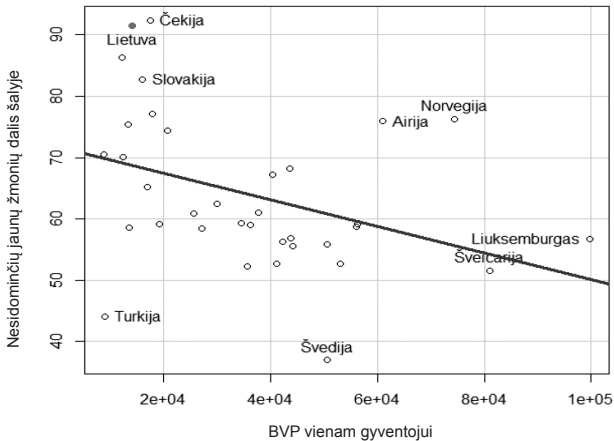
Domėjimosi politika ir pasitikėjimo valdžia ryšys

Pearsono $r = -0,39$, p reikšmė = $0,03$

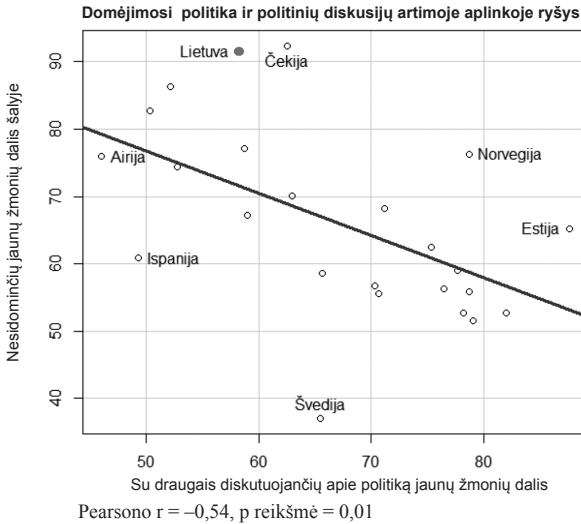
3 pav. Domėjimosi politika ir pasitikėjimo valdžia ryšys

Domėjimosi politika ir ekonomikos ryšys

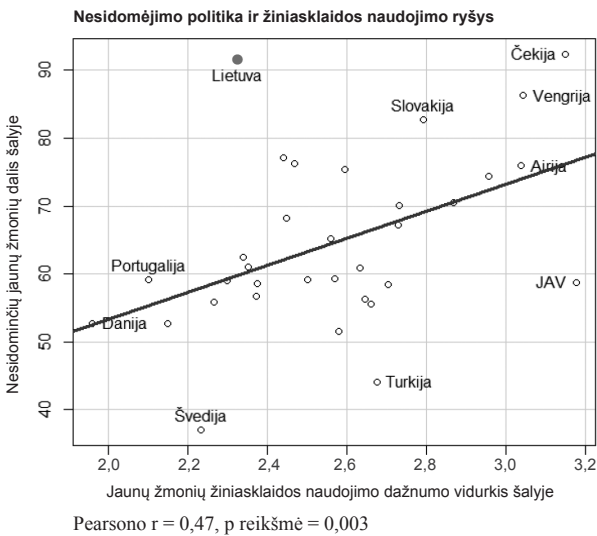

Pearsono $r = -0,38$, p reikšmė = $0,01$

4 pav. Domėjimosi politika ir ekonomikos ryšys

5 pav. *Domėjimosi politika ir politinių diskusijų artimoje aplinkoje ryšys*

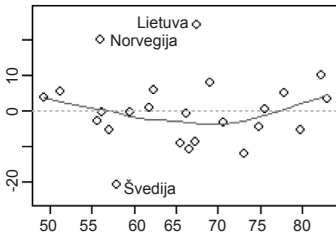
6 pav. *Nesidomėjimo politika ir žiniasklaidos naudojimo ryšys*

Iš visų grafikų matyti, kad Lietuva išsiskiria iš bendros tendencijos: ekonomikos, žiniasklaidos naudojimo, pasitikėjimo valdžia ir politinių diskusijų modeliai visur prognozuotų mažesnę Lietuvos jaunimo nesidomėjimą politika. Lietuva ypač išsiskiria žiniasklaidos naudojimo (naudojimas palyginti dažnesnis, bet domėjimasis mažas) bei pasitikėjimo valdžia (pasitikima vidutiniškai, bet nesidomima itin stipriai) kintamųjų atžvilgiu. Todėl šių veiksnių bendrai įtakai ir aiškinamajai galiai nustatyti papildomai sudaromas tiesinės regresijos modelis, kuriame analizuojama, kaip nesidominčių politika jaunų žmonių dalį šalyje lemia ekonomika, pasitikėjimas valdžia, diskusijos ir žiniasklaidos naudojimas. Sudėjus visus keturis nepriklausomuosius kintamuosius, modelio R^2 įgyja reikšmę 0,48, tad bendrai modelis pakankamai neblogai prognozuoja priklausomąjį kintamąjį. Tiesa, nė vienas koeficientas nėra statistiškai reikšmingas, tačiau taip gali nutikti dėl to, kad atvejų skaičius sumažėja iki 19 (vienas iš kintamųjų – diskusijos – įgyja reikšmes tik Europos šalyse). Dėl to regresijos modelis sudaromas be diskusijų kintamojo – jo R^2 sumažėja iki 0,3, o statistiškai reikšmingų koeficientų ($p < 0,05$) vis dar nėra. Galiausiai pabandžius iš modelio pašalinti pasitikėjimo valdžia kintamąjį, vienas iš kintamųjų – žiniasklaidos naudojimas – įgauna statistiškai reikšmingą koeficientą, o modelio R^2 padidėja iki 0,4896, tad pakankamai gerai atspėja priklausomąjį kintamąjį (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. *Koreguotas regresinės analizės modelis*

Kintamasis	Koeficientas	P reikšmė
Konstanta	35,05	0,34
BVP gyventojui	-0,0002	0,1
Žiniasklaida	19,61	0,05
Diskusijos	-01,8	0,47

Čia svarbiausia patikrinti, kaip šiam modeliui pavyktų prognozuoti Lietuvos atvejį. Iš 7 pav. matyti, jog modelis prognozuotų, kad Lietuvoje turėtų būti 68 proc. jaunimo nesidomėjimo politika lygis, tad liku-

7 pav. Koreguoto regresijos modelio liekanos

sių 24 proc. jaunų žmonių Lietuvoje nesidomėjimas politika lieka nepaaiškinamas. Todėl išskirti nepriklausomieji kintamieji, nors gana neblogai prognozuoja EBPO šalių jaunimo domėjimąsi bendrai, neleidžia iki galo paaiškinti Lietuvos atvejo išskirtinumo, nes neatspėja beveik 1/5 priklausomojo kintamojo reikšmių.

Išvados

Lietuvos jaunimo nesidomėjimas politika išsiskiria iš kitų išsivysčiusių pasaulio šalių kaip vienas didžiausių ir siekia net 92 proc. Tačiau iki šiol to priežastys šalyje sistemškai tirtos nebuvo, o skirtingos teorijos bei empiriniai tyrimai siūlo gana įvairius galimus paaiškinimus. Pagrindinės teorijos, leidžiančios aiškinti šį reiškinį, apima socioekonominius ir sociodemografinius (pajamos, subjektyvi gerovė, išsilavinimas, lytis, tautybė), psichologinius (politinis veiksmingumas: pasitikėjimas savimi ir pasitikėjimas valdžia) ir socializacinius (diskusijos artimoje aplinkoje, žiniasklaidos naudojimas, savanorystė) veiksnius. Tyrime tikrinta, kaip kiekvienas iš šių veiksnių veikia jaunimo domėjimąsi politika Lietuvoje ir ar jie leidžia paaiškinti Lietuvos išskirtinumą.

Individo lygmeniu atlikta logistinės regresijos analizė parodė, kad tikimybė jaunam žmogui Lietuvoje domėtis politika didėja, jei jis dažniau kalba apie politiką su artimais žmonėmis, dažniau naudoja žiniasklaidos priemones naujienoms sužinoti, labiau pasitiki Seimu, yra labiau išsilavinęs ir savanoriauja. Ypač svarbus individo lygmeniu analizuojant 2012 ir 2016 m. apklausų po rinkimų duomenis pasirodo rinkimų poveikis – 2016 m. Seimo rinkimai pasižymi dideliu efektu, didinančiu jaunų žmonių domėjimosi politika tikimybę. Tai

gali būti susiję su didesniu rinkimų konkurencingumu arba kitomis priežastimis, kurių detalesnė analizė galėtų padėti atrasti kitas svarbias jaunimo nesidomėjimo politika priežastis Lietuvoje.

Atskirai patikrinus, kaip nagrinėjami veiksniai leidžia paaiškinti Lietuvos išskirtį iš kitų EBPO šalių agreguotu lygmeniu, surasti statistiškai reikšmingi ryšiai tarp jaunimo nesidomėjimo politika lygio ir šalies ekonomikos, bendro jaunų žmonių pasitikėjimo valdžia, vidutinio jaunų žmonių žiniasklaidos naudojimo bei diskusijų apie politiką artimoje aplinkoje. Tiesa, Lietuvos atvejo šie veiksniai iki galo nepaaiškina – Lietuva išsiskiria pagal visus šiuos kintamuosius, o iš jų sudarytas bendras modelis prognozuotų beveik penktadaliu mažesnę politika nesidominčio jaunimo dalį šalyje. Įdomu, kad Lietuva ir Čekija, Vengrija bei Slovakija agreguotų duomenų analizėje pagal daugumą veiksnių atsiduria vienoje grupėje. Todėl detalesnė šių Vidurio Europos šalių atvejų analizė galėtų padėti geriau suprasti ir Lietuvos išskirtinumą.

Vis dėlto verta atkreipti dėmesį, kad minėti trys veiksniai: pasitikėjimas valdžia, žiniasklaidos priemonių naudojimas bei diskusijų artimoje aplinkoje dažnumas, pasirodo reikšmingi tiek individo, tiek šalių lygmeniu, tad jų poveikis jaunimo domėjimuisi politika atrodo įtikinamiausias. Galiausiai 2016 m. rinkimai Lietuvoje signalizuoja ne tik didesnę jaunų žmonių aktyvumą per rinkimus, bet ir aukštesnę domėjimosi lygį, todėl toliau verta analizuoti didėjančią jaunų žmonių domėjimąsi politika šalyje ir paskutinių rinkimų poveikį tam.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

Bennett W. L. et al., „Young Citizens and Civic Learning: Two Paradigms of Citizenship in the Digital Age“, Virtualaus pilietinio ugdymo projekto ataskaita, University of Washington, 2008.

Dermody J., Hanmer-Lloyd S., „Segmenting Youth Voting Behaviour Through Trusting–distrusting Relationships: A Conceptual Approach“, *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing* 9 (3), 2004.

Fisher D. R., „Youth Political Participation: Bridging Activism and Electoral Politics“, *Annual Review of Sociology* 38, 2012, p. 119–137.

Foa R. S., Mounk Y., „The Democratic Disconnect“, *Journal of Democracy* 27 (3), 2016, p. 5–17.

Frisco M. L. et al., „Participation in Voluntary Youth-Serving Associations and Early Adult Voting Behavior“, *Social Science Quarterly* 85 (3), 2004, p. 660–676.

Hanks M., „Youth, Voluntary Associations and Political Socialization“, *Social Forces* 60 (1), 1981, p. 211–223.

Henn M., Foard N., „Social Differentiation in Young People’s Political Participation: The Impact of Social and Educational Factors on Youth Political Engagement in Britain“, *Journal of Youth Studies* 17 (3), 2014, p. 360–380.

Inglehart R., *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*, Princeton: Princeton University Press, 1997.

Lorenzi J., „Subjective Well-Being and Political Participation: A Comparison of Unemployed and Employed Youth“, *J Happiness Stud* 16, 2015, p. 381–404.

Kovacheva S., „Will Youth rejuvenate the Patterns of Political Participation?“, Forbrig J. (sud.), *Revisiting Youth Political Participation. Challenges for Research and Democratic Practice in Europe*, Council of Europe, 2005.

Lane R. E., *Political Life: Why People get involved in Politics*, Free Press, 1959.

Mažylytė L., „Politinis išprusimas ir jį lemiantys veiksniai: Lietuvos atvejis“, *Politologija* 1 (61), 2011, p. 99–132.

McLeod J. M., „Media and Civic Socialization of Youth“, *Journal of Adolescent Health* 27, 2000, p. 45–51.

Norris P., *Democratic Phoenix – Reinventing Political Activism*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Norris P., *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

OECD, *Society at a Glance: OECD Social Indicators*, Paris: OECD Publishing, 2016, <<http://dx.doi.org/10.1787/9789264261488-en>>, 2016 12 19.

Pfaff N., „Adolescent Ways of Political Learning: Results from Eastern Germany“, Forbrig J. (sud.), *Revisiting Youth Political Participation. Challenges for Research and Democratic Practice in Europe*, Council of Europe, 2005.

Pollock Ph. H. III, *The Essentials of Political Analysis. Fifth Edition*, Thousand Oaks, California, SAGE publications, 2016.

Print M., „Citizenship Education and Youth Participation in Democracy“, *British Journal of Educational Studies* 55 (3), 2007, p. 325–345.

Putnam R. D., *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon and Schuster, 2000.

Ramonaitė A., „Kas ilgisi sovietmečio? Ekonominio statuso, socialinės aplinkos ir vertybinių nuostatų įtaka sovietinei – antisovietinei skirčiai Lietuvoje“, *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 2 (33), 2013, p. 265–285.

Ramonaitė A., „Partinė tapatybė Lietuvoje – šeimos socializacijos, politinių skirčių ar įpročio padarinys?“, *Politologija* 1 (73), 2014, p. 3–35.

Rugevičius M., Čepienė R., Gedutienė R., Šimulionienė R., „Politiškai aktyvūs ar pasyvūs: paauglių merginų ir vaikinų politinio įsitraukimo skirtumai“, *Tiltai* 3, 2011, p. 201–214.

Russell A. et al., *Voter Engagement and Young People*, The Electoral Commission, 2002.

Savicka A., „Postmaterialiųjų vertybių raida netikrumo sąlygomis. Lietuvos atvejis“, *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 2 (37), 2015, p. 106–119.

Spanning R. et al., „Civic Participation among Young People in Europe“, Helve H., Wallace C., *Youth, Citizenship and Empowerment*, Basingstoke, Sydney, Singapore: Ashgate Gower, 2000, p. 32–46.

Sheerin C. A., „Political Efficacy and Youth Non-Voting: A Qualitative Investigation into the Attitudes and Experiences of Young Voters and Non-Voters in New Zealand“, Magistro baigiamasis darbas, University of Canterbury, 2007.

Verba et al., *Voice and Equality. Civic Voluntarism in American Politics*, London: Harvard University Press, 1995.

Verba S. et al., „Family Ties: Understanding the Intergenerational Transmission of Participation“, Zuckerman A. S. (sud.), *The Social Logic of Politics*, Philadelphia: Temple University Press, 2005, p. 95–111.

Vyriausioji rinkimų komisija, oficiali svetainė, <<http://www.vrk.lt/>>, 2016 12 19.

Žiliukaitė R., „Lietuvos jaunimo socialinės politinės vertybės: savanaudiškumas ir pilietinės veiklos“, *Politologija* 2 (50), 2008, p. 3–22.

Žiliukaitė R., „Balsavimas rinkimuose ir rinkėjų socialinių tinklų charakteristikos“, *Politologija* 1 (73), 2014, p. 99–128.

SUMMARY

AN APOLITICAL GENERATION: WHY IS THE YOUNG GENERATION OF LITHUANIANS NOT INTERESTED IN POLITICS?

In the recent years, consolidated democracies have faced a great decline in citizens' participation and interest in political life. The latest researches show that young people are especially disengaged and alien to political life. Moreover, Lithuania seems to have the greatest number of young people who are not interested in politics in the “so-called” developed world (OECD countries and candidates) and has the highest gap between the general and the youth interest in politics. Therefore, this article analyzes what are the reasons for the disinterest in politics of the youth in Lithuania.

Contemporary theories and empirical researches suggest rather different answers to the question. In particular, it is said that youths' interest in politics can be determined by three categories of factors: socioeconomic/sociodemographic (income, wellbeing, education, race and gender), psychological (political efficacy: self-confidence as internal political efficacy and trust in political system as external political efficacy) as well as socializing factors (discussions with family and friends, media, volunteering).

In order to find why Lithuania has such a high level of youth disinterest in politics, the analysis is performed on an individual level. Logistic regression analysis shows that the most relevant determinants for the youth interest in politics in Lithuania are a greater usage of media, accompanied with more frequent discussions with family and friends, a higher trust in the parliament as well as a higher level of education. Yet, the greatest determinant of whether a young person will be interested in politics are the elections; i.e., data from the year 2016 signalizes a much greater youth interest in politics compared to the 2012, thus inviting to analyze more deeply the existing differences between the two elections.

To check if the variables had proved significant on the individual level, bore any semblance on the country level and explained the exception of Lithuania, an aggregate analysis was conducted. Correlations were found between the level of youth disinterest in politics and income per capita, trust in the national government, discussions with friends and the usage of media. Lithuania, the Czech Republic, Hungary and Slovakia appear to be in one group based on most of the analyzed criteria. Though altogether these factors seem to be pretty good determinants, the Lithuanian case is, however, not fully explained by them – a regression model is unable to predict almost one fifth of the young people that are disinterested in politics in Lithuania. Thus, the usual suspects do not explain this phenomenon fully, and particular countries should be explored more deeply.